

Cees Stolk

Boek 'Slikken of stikken' is eerbetoon aan ex-DUW'ers

Beschouw het boek als een monument een eerbewijs. Men stapt maar gemakkelijk over de geschiedenis van de arbeiders heen. Met name de werklozen die verplicht werden gesteld om in het kader van de werkverschaffing grootschalige projecten op de schop te nemen.

Zoals de ontginningen in Jipsinghuizen en de landwinningswerken. Hele polders aan de Noord- en Oost-Groningse kust werden aan het water ontworsteld, door hele legers werklozen. Velen hadden nog nooit eerder een schop vastgehouden en stonden nu met lieslaarzen aan in de slikken te greppen enz. Er waren speciale werkkampen ingericht want na gedane arbeid naar huis was er vaak niet bij.

Maar er bleef een werkloze geen keus. Het was zoals iemand in het boek opmerkte, slikken of stikken, vertelt Cees Stolk, journalist en auteur van nu alweer een 2e boek over de werkverschaffing. In 1988 verscheen de hel van Jipsinghuizen. Een boek over de crisisjaren '20-'30. Er heerste bittere armoede in talrijke gezinnen. Leven van nog geen f 7,- per week was geen vetpot. Er was toen een record aantal werklozen. Werkverschaffing werd toen het toverwoord. Duizenden werklozen pakten 's maandags de schop en vertrokken voor een week van huis. Eindbestemming Jipsinghuizen, om er de woeste heide een meter diep onder te spitten. De arbeiders spraken van een hel, de bazen van een weldaad. En zo keek ieder anders tegen de werkelijkheid aan. En zo heeft ieder zijn eigen verhaal en emotie.

Stolk reconstrueerde aan de hand van archiefmateriaal en persoonlijke gesprekken met werklozen uit die tijd het werkverschaffingsproject Jipsinghuizen.

Gegrepen door het onderwerp en de vele vaak emotionele reacties die het boek de hel van

Jipsinghuizen opriep pakte Stolk, en dan niet in het kader van zijn eigen werkverschaffing, een volgend werkverschaffingsproject aan, de landaanwinning aan de Groninger kust. De vorige week werd het eerste exemplaar aangeboden aan de dochter van Hendrik Knol. "Zes mei 1953 pakte vader Hendrik Knol, 44 jaar, de fiets en verliet zijn woning in 't Zandt." Knol ging op weg naar zijn werk, in de werkverschaffing. Het was Knol's laatste gang. Dochter Zwaantje ver-

een stuk sociale geschiedenis naar ooggetuigen verslagen. Ik heb gehoord van mensen die het hebben gelezen dat ze het boek halverwege dichtsloegen overmand door emoties. Dit boek eindigt in 1939. Voor mijn gevoel was er toen een periode afgesloten. De oorlog begon...

En dan loop je tegen een nog groter en indringender werkverschaffingsproject aan. Toen heel netjes — DUW Dienst uitvoering van Werken. En zoals Stolk omschrijft, werkverschaffing, het woord alleen al

resultaat "Slikken of stikken"! "Eerst had ik nog het idee dat het ongeveer neerkwam op de "hel", maar al ploegend en spittend kwam ik heel andere dingen tegen. In het rijksarchief staat drie meter vol over de DUW in Nederland. Ik heb me alleen verdiept in de landaanwinningswerken. En wat kom ik daar ook tegen? Een brief! DUW-directeur Mansholt brengt op 13 mei 1953 verslag uit aan minister Suurhoff over het ongeluk waarbij H. Knol uit 't Zandt om het leven kwam. Een uitvoerig verslag van het ongeluk. Het kwam er op neer dat om 11.45 Knol werd overreden door een kiepkar. De man was op slag dood."

Stolk: "Ik had eerder een interview gehad met de dochter van Knol, waarin ze vertelde hoe haar vader dood werd thuisgebracht. En de oorzaak had ze tot nu toe niet geweten. En dat ontdekte ik naderhand in het archief en kon het haar vertellen."

Doodlopende weg

"Ook een aparte plaats neemt rijksinspecteur Kwast in. Hij volgde de gevreesde J. Buiskool op. Via de gegevens van Kwast leidde Stolks onderzoek naar de Joodse werkkampen.

Vervolg op pagina 3

(Advertentie)

QUICK RESTAURANT

Langestraat 14
WINSCHOTEN

Wij serveren u
graag zo'n

heerlijke ijscoupe
met slagroom!

Gezellig, niet duur!!

Duizenden op de schop voor landaanwinning

telt, "opeens kwam er een vrachtwagen aan waarin mijn vader op een ladder lag."

Moeder Knol bleef achter met acht kinderen. Hoe ze dat geroid heeft, weet Zwaantje niet. "Meer dan een half jaar zat moeder zonder uitkering, noch van de DUW (Dienst Uitvoering van Werken) noch van de gemeente.

Hoe vader omgekomen is, is de familie niet verteld."

Het boek telt 245 pagina's en is naar archiefmateriaal en de werkelijkheid van hen die het nog na kunnen vertellen samengesteld en verteld voornamelijk de periode tussen 1939 en 1955. Maar een historisch overzicht van de inpolderingen in Groningen tot 1939 ontbreekt ook niet. En de toon is aardig gezet door een uitspraak van iemand in een krant naar aanleiding van de inpoldering van de Julianapolder in 1923. "De werkverschaffing is schier onbeschrijfelijk en hemelsgoed. Er zijn arbeiders of liever slaven die de gehele week geen droge kousen aan hun voeten hebben en hun voeten nooit warm hebben, doch alle dagen halfweg de knieën in de vette klei staan. Geen die niet hoest."

"Het boek de hel van Jipsinghuizen maakte veel los. Het is

riep diepe haat op. Zwoegen in veenmoerassen, slapen in barakken, stinken naar lysol. Thuiskomen met een schamel loon. De werkloze wilde niet meer terug naar toen. Na de oorlog zou alles immers anders worden. Maar dat bleek schijn.

De werkloosheid in Groningen was nog even hoog. Dus greep de overheid naar een beproefd middel. De DUW een nieuwe naam, een oude klank. En de werklozen stuurde men naar de landaanwinning aan de Groninger kust. Voor menig een was de DUW een degradatie. Minderwaardig werd, waarop neergekeken werd. "Hij werkte in de DUW betekent, hij is ook afgezaakt."

Een vrouw van een boerenknecht zegt: "Ik zou me doodschamen als ik getrouwd zou zijn met een DUW-arbeider." De DUW-ers verzetten bergen werk. Ze stonden tot hun knieën in het slik, diepten geulen uit en wonnen nieuw land. Ze legden sportvelden aan, verbeterden wegen en haalden boerenland overhoop. Groningen werkte zich na de oorlog omhoog, maar vraag niet hoe.

De in Nieuwolda woonachtige DGP-journalist vroeg zich dit ten tweede male af en begon aan een aantal onderzoeken en interviews en kwam tot het